

Andrzej Koza

Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu

PODSTAWOWE FORMY POMOCY PUBLICZNEJ UDZIELANEJ Z PAŃSTWOWEGO FUNDUSZU REHABILITACJI OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH

1. Wstęp

Przyjęcie Polski w poczet członków Unii Europejskiej miało rozmaite skutki chyba we wszystkich obszarach życia społecznego i gospodarczego naszego kraju. Znaczne zmiany dokonały się m.in. w obszarze ochrony konkurencji oraz zasadach stosowania pomocy państwa udzielanej przedsiębiorcom. Początki stosowania przepisów dotyczących ograniczania i nadzorowania pomocy publicznej udzielanej polskim przedsiębiorcom wprowadzono w 2000 r. na mocy ustawy z dnia 30 czerwca 2000 r. o warunkach dopuszczalności i nadzorowaniu pomocy publicznej dla przedsiębiorców¹. Tym samym wypełniono nałożone na Polskę obowiązki wynikające z umowy stowarzyszeniowej² dotyczące ochrony konkurencji. Przyjęcie dorobku prawnego Wspólnot Europejskich w tym zakresie po 1 maja 2004 r. dało pełen zakres ochrony równych warunków konkurowania przedsiębiorców na poszerzonym rynku wspólnotowym.

Obowiązujący w Polsce, podobnie jak i w innych krajach unijnych, generalny zakaz udzielania pomocy publicznej w wielu wypadkach jest zasadny. Można również uzasadnić wiele odstępstw od zasady zakazu jej stosowania. Jako przykład należy przytoczyć niektóre działania na rynku pracy, a zwłaszcza realizowane na rzecz osób zagrożonych długotrwałym bezrobociem i podatnych na wykluczenie społeczne. Do tego grona zalicza się bezrobotne osoby niepełnosprawne, w szczególności legitymujące się znacznym lub umiarkowanym stopniami niepełnosprawności. Ta subpopulacja bezrobotnych jest mniej konkurencyjna na rynku pracy i to nie tylko ze względu na posiadane schorzenia, lecz przede wszystkim z powodu niskiego wy-

¹ DzU z 2000 r. nr 60, poz. 704.

² 16 grudnia 1991 r. Polska podpisała w Brukseli Układ Europejski stowarzyszający państwo polskie z Unią Europejską (DzU z 1994 r. nr 11, poz. 38). Wszedł on w życie dopiero 1 lutego 1994 r.

kształcenia, braku kwalifikacji oraz braku doświadczenia zawodowego. Istniejący współcześnie system wsparcia zatrudnienia osób niepełnosprawnych, oparty głównie na zatrudnieniu dotowanym, i to głównie w zakładach pracy chronionej, jest ciągle nieskuteczny. Dodatkowym problemem stało się jeszcze przyjęcie restrykcyjnych reguł wspólnotowych, ograniczających możliwość kierowania wsparcia finansowego dla przedsiębiorców ze środków państwowych.

2. Dopuszczalność pomocy publicznej na zatrudnienie i szkolenie osób niepełnosprawnych w świetle prawa wspólnotowego

Pomimo tego, że w Unii Europejskiej istnieje generalny zakaz udzielania pomocy publicznej przedsiębiorcom, dopuszcza się odstępstwa od tego zakazu (automatyczne i warunkowe). Zawarte są one w art. 87 ust. 2 Traktatu o Wspólnocie Europejskiej (nazywanego również Traktatem Ustanawiającym Wspólnotę Europejską) – TWE, i nazywane wyłączeniami automatycznymi [6, s. 784] lub wyjątkami obligatoryjnymi [1, s. 53]. Zalicza się tutaj pomoc socjalną, pomoc na likwidację skutków klęsk żywiołowych oraz pomoc dla niektórych landów Niemiec (dotyczy landów na terenie byłej NRD).

Odrębną grupę wyłączeń z zakazu udzielania pomocy publicznej stanowią wyłączenia warunkowe zawarte w art. 87 ust. 3 TWE, dzielące dopuszczalną pomoc na: regionalną, horyzontalną i sektorową. O zakwalifikowaniu danej pomocy do jednej z wymienionych grup pomocy decyduje cel, na jaki pomoc została przeznaczona [2, s. 25].

Pomoc regionalna stosowana jest na podstawie kryterium niskiego poziomu rozwoju danego regionu lub wysokiego poziomu bezrobocia w danym regionie. Celem pomocy regionalnej jest więc poprawa poziomu rozwoju gospodarczego i zmniejszenie bezrobocia w regionie.

Pomoc horyzontalna stanowi rodzaj dopuszczalnej pomocy, o zaliczeniu do której nie decydują ani lokalizacja siedziby przedsiębiorcy w regionie objętym pomocą regionalną, ani przedmiot działalności, lecz cel, na jaki dany przedsiębiorca przeznacza udzieloną mu pomoc publiczną. Pomoc horyzontalna jest dopuszczalna w ramach wyłączeń grupowych (uregulowane rozporządzeniami o wyłączeniach grupowych) oraz bezpośrednio na bazie przepisów TWE i wytycznych wspólnotowych [3, s. 110-111].

W ramach wyłączeń grupowych dopuszcza się stosowanie pomocy publicznej w odniesieniu do pomocy *de minimis*³ na rzecz małych i średnich przedsiębiorców,

³ Zasada *de minimis* (pomoc *de minimis*) stanowi szczególną kategorię wsparcia udzielanego przez państwo, gdyż uznaje się, że ze względu na swą małą wartość nie powoduje ona zakłócenia konkurencji w wymiarze wspólnotowym. W związku z tym nie stanowi ona *de facto* pomocy publicznej w rozumieniu art. 87 ust. 1 TWE, a w konsekwencji nie podlega obowiązkowi notyfikacji Komisji

na szkolenia oraz na zatrudnienie. Pułap maksymalny tej pomocy ustalany jest jako maksymalna intensywność pomocy, zgodnie z zatwierdzoną dla danego państwa członkowskiego mapą pomocową⁴.

Pomoc horyzontalna, poza wyłączeniami grupowymi, obejmuje pomoc na ratowanie i restrukturyzację przedsiębiorstw, pomoc na badania i rozwój oraz pomoc na ochronę środowiska naturalnego. Przy tym warunki stosowania pomocy na te cele określone są szczegółowymi wytycznymi wspólnotowymi.

Pomoc sektorowa jest dopuszczalna w zakresie, w którym jest udzielana przedsiębiorcom działającym w sektorach uznanych za wrażliwe, w tym pomoc regionalna i horyzontalna, jeżeli przyspiesza niezbędne zmiany lub rozwój określonych sektorów albo przywraca długookresowe funkcjonowanie określonych sektorów, a także łagodzi społeczne i gospodarcze koszty zmian w określonych sektorach. Do sektorów wrażliwych należą: sektor motoryzacyjny, hutnictwo żelaza i stali, sektor węglowy, włókien syntetycznych, stoczniowy, rolny, rybołówstwa i rybactwa, transportowy.

Powyższe zestawienie rodzajów dopuszczalnej pomocy wskazuje na możliwość stosowania pomocy publicznej przedsiębiorcom zatrudniającym osoby niepełnosprawne w ramach pomocy horyzontalnej na zatrudnienie i pomocy szkoleniowej. Ponadto dodatkowe wsparcie finansowe mogą uzyskać niektórzy pracodawcy osób niepełnosprawnych, znajdujący się w trudnej sytuacji ekonomicznej i zgłaszający chęć zwolnienia części pracowników. Możliwa jest w tym obszarze pomoc na utrzymanie zatrudnienia stosowana w ramach pomocy horyzontalnej. Również dopuszczalna jest pomoc publiczna, skutkująca wzrostem zatrudnienia osób niepełnosprawnych w ramach pomocy regionalnej, przy czym warunkiem jest stosowanie ograniczeń intensywności pomocy wynikających z przepisów dotyczących intensywności dla poszczególnych regionów.

Europejskiej. Łączna wartość pomocy *de minimis* dla jednego beneficjenta nie może przekroczyć równowartości 200 tys. euro w okresie 3 lat kalendarzowych, a w przypadku podmiotu prowadzącego działalność gospodarczą w sektorze transportu drogowego – 100 tys. euro. Przy tym nie mają znaczenia forma pomocy, źródło jej pochodzenia ani cel, na jaki została wykorzystana. Do sumy pomocy wliczane są wszystkie środki uzyskane przez danego przedsiębiorcę jako pomoc *de minimis* w badanym okresie.

⁴ Wprowadzona w 2007 r. i obowiązująca w latach 2007-2013 w Polsce mapa pomocy regionalnej przewiduje, że maksymalna dopuszczalna intensywność pomocy wynosi: 50% kosztów kwalifikujących się do objęcia pomocą w odniesieniu do 10 spośród 16 województw i 40% kosztów kwalifikujących się do objęcia pomocą w odniesieniu do 6 spośród 16 województw. Dla miasta Warszawy ustalono odrębną intensywność pomocy na poziomie 30% tych kosztów. Od 2011 r. również całe województwo mazowieckie będzie miało obniżoną z 40 do 30% kosztów kwalifikujących się do objęcia pomocą intensywność pomocy regionalnej.

3. Formy pomocy publicznej na zatrudnienie osób niepełnosprawnych

Działania o charakterze pomocy publicznej realizowane w Polsce kwalifikuje się do jednej z czterech istniejących grup – form pomocy (A, B, C, D)⁵, zgodnie z klasyfikacją, jaką można spotkać w corocznym raporcie o pomocy publicznej w Polsce udzielonej przedsiębiorcom, opracowanym i publikowanym przez UOKiK.

Grupa A, określana jako dotacje oraz ulgi podatkowe, zawiera dotacje, dopłaty do oprocentowania kredytów bankowych (bezpośrednio dla przedsiębiorców), inne wydatki związane z funkcjonowaniem jednostek budżetowych lub realizacją ich zadań statutowych oraz refundacje.

Grupa B – subsydia kapitałowo-inwestycyjne, obejmuje wniesienie kapitału do spółki lub czasowe nabycie udziału w spółkach celem ich zbycia. Ponadto zalicza się do tej grupy konwersje zadłużenia przedsiębiorstwa na kapitał.

Grupa C, określana jako „miękkie kredytowanie”, zawiera: pożyczki preferencyjne i warunkowo umarżane, dopłaty do oprocentowania kredytów bankowych dla banków. Do miękkiego kredytowania zalicza się również odroczenie i rozłożenie na raty płatności na rzecz budżetu państwa, budżetów samorządowych oraz funduszy celowych.

Grupa D zawiera dwa typy instrumentów pomocowych: poręczenia i gwarancje kredytowe.

Pomoc na zatrudnienie i jego utrzymanie oraz pomoc na szkolenia może być udzielana w różnych formach. W praktyce stosuje się głównie formę refundacji. Zdecydowanie rzadziej pomoc publiczna na ten cel przybiera postać dotacji oraz preferencyjnej pożyczki. Udzielane są one zarówno pracodawcom zatrudniającym osoby niepełnosprawne, jak i samym osobom niepełnosprawnym, zakładającym i prowadzącym działalność gospodarczą na własny rachunek. Głównym źródłem finansowania tych działań w Polsce jest Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych (PFRON)⁶.

4. Formy pomocy publicznej realizowane ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych

Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych na wiele sposobów udziela wsparcia finansowego osobom niepełnosprawnym, zwiększając ich atrak-

⁵ Zgodnie z wytycznymi Komisji Europejskiej pomoc publiczna dla przedsiębiorców powinna być zaliczona do jednej z czterech grup, tj. A, B, C lub D. W Polsce utworzono jeszcze dodatkowo grupę E określoną jako „Inne”, co oznacza, że organy sporządzające sprawozdanie, w przypadku niemożności zakwalifikowania jej do żadnej z czterech wymienionych grup, umieszczają ją w grupie E.

⁶ Powołany do życia na mocy ustawy z dnia 9 maja 1991 r. o zatrudnieniu i rehabilitacji zawodowej osób niepełnosprawnych, DzU z 1991 r. nr 46, poz. 201 z późn. zm.

cyjność i konkurencyjność na rynku pracy. Realizuje to poprzez pomoc zarówno samym osobom niepełnosprawnym, jak i pracodawcom zatrudniającym i szkolącym swoich pracowników niepełnosprawnych lub chcącym zatrudnić inwalidów w swoich firmach.

Zestawienie podstawowych form aktywizacji zawodowej osób niepełnosprawnych, finansowanych ze środków (PFRON) i realizowanych na mocy ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnieniu osób niepełnosprawnych⁷ ukazano w tab. 1. Należy zwrócić uwagę na różnorodność tego wsparcia oraz różne podstawy prawa wspólnotowego, umożliwiającego udzielanie takiego wsparcia jako pomocy publicznej dla przedsiębiorców.

Podstawowymi formami udzielanej pomocy są refundacja i dotacja⁸. Sposób ich przeliczania na ekwiwalent dotacji jest w dużej mierze podobny, w całości bowiem stanowią pomoc publiczną dla przedsiębiorców. Z punktu widzenia popularności instrumentu pomocowego należy wskazać przede wszystkim na refundację kosztów zatrudniania osób niepełnosprawnych, w tym składek na ZUS oraz zwrot kosztów wyposażenia (w tym także kosztów dostosowania do potrzeb osób niepełnosprawnych) stanowisk pracy osób niepełnosprawnych, zarówno na otwartym, jak i na chronionym rynku pracy. Szczególnie atrakcyjną formą pomocy publicznej udzielanej przedsiębiorcom jest dotacja na samozatrudnienie bezrobotnej osoby niepełnosprawnej. Kwota możliwej do otrzymania dotacji, sięgająca 15-krotnego przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia (daje to równowartość ok. 44,5 tys. zł) wydaje się wystarczającą zachętą finansową do otwarcia własnej firmy przez bezrobotne osoby niepełnosprawne.

Największą liczbę instrumentów stosuje się w oparciu o zasadę *de minimis* oraz w ramach pomocy na zatrudnienie, realizowanej w kontekście pomocy horyzontalnej.

Z punktu widzenia beneficjenta pomocy publicznej z PFRON największa liczba instrumentów skierowana jest do pracodawców posiadających status zakładów pracy chronionej. Ta grupa pracodawców ma prawo korzystać z pomocy finansowej przysługującej wszystkim pracodawcom zatrudniającym osoby niepełnosprawne, a oprócz tego przysługują im dodatkowe formy pomocy publicznej, takie jak: jednorazowa pożyczka na utrzymanie zatrudnienia czy też zwiększony zakres refundacji kosztów składek na ubezpieczenia społeczne za zatrudnianych pracowników niepełnosprawnych.

⁷ DzU z 1997 r. nr 123, poz. 776 z późn. zm.

⁸ W raportach o pomocy publicznej w Polsce udzielonej przedsiębiorcom, publikowanych przez Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumenta, refundacja zaliczana jest do grupy A – dotacje oraz ulgi podatkowe, stąd brak jest rozróżnienia kwotowego pomiędzy dotacjami i refundacjami wydatków na zatrudnienie.

Tabela 1. Formy pomocy publicznej udzielanej z PFRON na zatrudnienie i szkolenia osób niepełnosprawnych

Lp.	Forma pomocy	Zasada dopuszczalności stosowania pomocy	Warunki stosowania pomocy	Beneficjent pomocy
1	2	3	4	5
1	Zwrot kosztów wyposażenia stanowiska pracy osoby niepełnosprawnej	pomoc <i>de minimis</i>	15-krotność przeciętnego wynagrodzenia; warunek utrzymania stanowiska przez 36 miesiące	pracodawca zatrudniający osoby niepełnosprawne, w tym zakład pracy chronionej
2	Dotacja (do października 2007 r. pożyczka) na rozpoczęcie działalności gospodarczej lub rolniczej oraz wniesienie wkładu do spółdzielni socjalnej	pomoc <i>de minimis</i>	15-krotność przeciętnego wynagrodzenia; konieczność prowadzenia działalności przez 24 miesiące	bezrobotna osoba niepełnosprawna
3	Refundacja składek na ZUS	pomoc <i>de minimis</i>	równowartość składek emerytalnej i rentowej (liczone od 60% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia)	osoba niepełnosprawna prowadząca działalność gospodarczą
4	Dofinansowanie oprocentowania kredytu bankowego	pomoc <i>de minimis</i>	dofinansowanie do wysokości 50% oprocentowania kredytu bankowego zaciągniętego na prowadzenie działalności gospodarczej	osoba niepełnosprawna prowadząca działalność gospodarczą, która zaciągnęła na to kredyt bankowy
5	Pożyczka w celu ochrony istniejących miejsc pracy	pomoc <i>de minimis</i>	jednorazowa pożyczka na ochronę zagrożonych likwidacją miejsc pracy osób niepełnosprawnych	zakład pracy chronionej
6	Refundacja składek na ZUS	pomoc na zatrudnienie	refundacja składki emerytalnej za osoby niepełnosprawne zaliczane do grup o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności	pracodawca zatrudniający mniej, niż 25 osób w przeliczeniu na pełny wymiar czasu pracy

1	2	3	4	5
7	Refundacja składek na ZUS	pomoc na zatrudnienie	w stosunku do zatrudnionych osób niepełnosprawnych: zaliczonych do grup o znacznym i umiarkowanym stopniu niepełnosprawności – część wynagrodzenia odpowiadającą składce należnej od pracownika na ubezpieczenie emerytalne oraz składka należna od pracodawcy na ubezpieczenie emerytalne; za osoby zaliczone do lekkiego stopnia niepełnosprawności – składka na ubezpieczenie wypadkowe	pracodawca zatrudniający co najmniej 25 pracowników, osiągający wskaźnik zatrudnienia osób niepełnosprawnych ogółem w wysokości co najmniej 6%
8	Refundacja składek na ZUS	pomoc na zatrudnienie	refundacja pracodawcy składki należnej od pracownika na ubezpieczenia emerytalne i chorobowe, część kosztów osobowych pracodawcy odpowiadającą składce na ubezpieczenia: emerytalne, rentowe, wypadkowe	zakład pracy chronionej
9	Dotacja do wynagrodzeń	pomoc na zatrudnienie	wysokość dotacji zależna od stopnia niepełnosprawności; im wyższy stopień kalectwa, tym większa dotacja; maksymalnie 75% kosztów płacy faktycznie poniesionych przez jego pracodawcę	pracodawca zatrudniający osoby niepełnosprawne, w tym zakład pracy chronionej
10	Refundacja kosztów zatrudniania asystenta osoby niepełnosprawnej	pomoc na zatrudnienie	zwrot miesięcznych kosztów zatrudnienia pracownika pomagającego pracownikowi niepełnosprawnemu w pracy; limit maks. 20% liczby godzin pracy pracownika niepełnosprawnego	pracodawca zatrudniający osoby niepełnosprawne, w tym zakład pracy chronionej
11	Refundacja pracodawcy kosztów szkoleń osoby niepełnosprawnej	pomoc szkoleniowa	refundacja do 90% kosztów poniesionych na szkolenia zatrudnianej osoby niepełnosprawnej	pracodawca zatrudniający i szkolący osoby niepełnosprawne, w tym zakład pracy chronionej

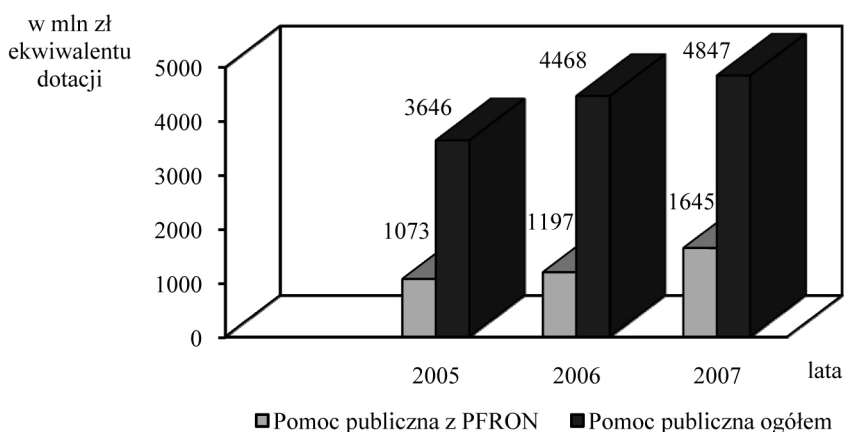
Źródło: opracowanie własne na podstawie [4; 5].

Jeśli się weźmie pod uwagę stosunkowo duży zakres dopuszczalnej pomocy publicznej, która może być udzielana ze środków PFRON, nie zaskakuje, iż w okresie

po przystąpieniu Polski do Unii Europejskiej, pomoc publiczna udzielona z Funduszu przedsiębiorcom czyni tę instytucję jedną z najbardziej hojnych.

5. Pomoc publiczna udzielona na zatrudnienie z Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych

Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych zrealizował w latach 2005-2007 wydatki zaliczane do pomocy publicznej na kwotę ponad 3915 mln zł (rys. 1). Stanowiło to ponad 30% ogółem udzielonej pomocy publicznej w Polsce w tym okresie⁹ (wyłączając z tego pomoc dla firm z sektora transportu drogowego).

Rys. 1. Pomoc publiczna udzielona z PFRON na zatrudnienie i szkolenia w latach 2005-2007

Źródło: opracowanie własne na podstawie [4, s. 14-15; 5, s. 16-17].

Głównym celem pomocy publicznej udzielanej z Funduszu było finansowanie zatrudnienia osób niepełnosprawnych w ramach zatrudnienia dotowanego (pomoc na zatrudnienie). Pomoc udzielana na zatrudnienie przekazywana była głównie jako refundacja zwiększonych kosztów zatrudnienia osób niepełnosprawnych, w ramach programu pomocowego nr XE 11/04 – „Rekompensata podwyższonych kosztów zatrudnienia osób niepełnosprawnych”. W szczególności tego typu pomoc publiczna udzielana była jako refundacja i dotacja (zgodnie ze specyfikacją wymienioną w tab. 1).

W latach 2005-2007 przedsiębiorcom udzielono z PFRON pomocy publicznej z przeznaczeniem na zatrudnienie na łączną kwotę 3912,9 mln zł, co stanowiło

⁹ Według raportów o pomocy publicznej w Polsce udzielonej przedsiębiorcom w latach 2005-2007 Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów w Polsce udzielono pomocy publicznej przedsiębiorcom na łączną kwotę sięgającą 12 961 mln zł, w tym z samego PFRON ponad 3915 mln zł [4; 5].

82,7% pomocy publicznej udzielonej na zatrudnienie w Polsce ze wszystkich źródeł finansowania (tab. 2).

Tabela 2. Pomoc publiczna na zatrudnienie z PFRON w latach 2005-2007
(w mln zł ekwiwalentu dotacji)

Wyszczególnienie	Lata							
	2005		2006		2007		razem w latach 2005-2007	
	mln	%	mln	%	mln	%	mln	%
Pomoc publiczna na zatrudnienie ogółem, w tym:	1230,3	100	1440,0	100	2061,4	100	4731,7	100
Pomoc publiczna na zatrudnienie z PFRON	1072,7	87,2	1195,4	83,0	1644,8	79,8	3912,9	82,7

Źródło: opracowanie własne na podstawie [4, s. 22; 5, s. 23].

Zwraca uwagę to, iż zarysował się systematyczny wzrost kwot pomocy publicznej na zatrudnienie, zarówno z samego PFRON, jak i z innych źródeł. Przyczyn takiej tendencji było przynajmniej kilka. Do najważniejszych z nich należy zaliczyć:

- otrzymane dotacje na realizację programów na rynku pracy z Europejskiego Funduszu Społecznego,
- rozszerzenie zakresu dotowania zatrudnienia, przez objęcie wszystkich pracodawców osób niepełnosprawnych (zarówno na chronionym, jak i na otwartym rynku pracy) systemem refundacji kosztów zatrudnienia, po zgłoszeniu zatrudnianych osób niepełnosprawnych do Systemu Obsługi Dofinansowań (SOD) działającym przy PFRON,
- zwiększenie kwot refundacji składek na ZUS, wskutek zwiększenia obciążeń osób niepełnosprawnych prowadzących działalność na własny rachunek tymi składkami,
- zwiększenie kwoty *de minimis* ze 100 tys. do 200 tys. euro,
- wzrost przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia, w stosunku do którego ustalane są podstawowe formy wsparcia finansowego.

6. Wnioski

Przyjęcie Polski do Unii Europejskiej przyniosło wiele zmian, których skutki są dostrzegalne we wszystkich kluczowych dziedzinach życia społecznego i gospodarczego kraju. Na szczególną uwagę zasługują dynamiczne zmiany zachodzące od maja 2004 r. na rynku pracy, a zwłaszcza w zakresie finansowania zwalczania bezrobocia.

Konieczność dostosowania rozwiązań krajowych w tym zakresie do obowiązujących w Unii Europejskiej wymusiła przeorientowanie istniejącego w Polsce na przełomie XX i XXI w. systemu wsparcia zatrudnienia. Przy tym przeciwdziałanie bezrobociu, stanowiące jeden z głównych priorytetów Unii Europejskiej, objęte jest wieloma przywilejami, a przedsiębiorcy zatrudniający bezrobotnych mogą oczekiwać finansowego wsparcia ze środków państwowych, co w innych przypadkach nie jest dozwolone. Szczególnie przedsiębiorcy zatrudniający osoby niepełnosprawne mogą liczyć na dużą pomoc państwa, co jest zgodne z ideą wyrównywania szans osób niepełnosprawnych na rynku pracy.

W Polsce, podobnie jak w innych krajach członkowskich, stosuje się jako główną formę przeciwdziałania bezrobociu osób niepełnosprawnych zatrudnienie dotowane. Polski model rehabilitacji poprzez pracę oparto na refundacjach zwiększonych kosztów zatrudnienia tych osób oraz dotacjach na samozatrudnienie. Głównym źródłem finansowania są środki finansowe będące w dyspozycji powołanego w tym celu Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych. Poniesione na ten cel wydatki, stanowiące pomoc publiczną dla przedsiębiorców, stanowiły w latach 2005-2007 prawie 83% ogółu udzielonej pomocy publicznej na zatrudnienie. Wpływ na to miał z pewnością duży wachlarz instrumentów finansowych kierowanych do pracodawców osób niepełnosprawnych, co jest niespotykane w przypadku zatrudniania osób pełnosprawnych. Uzasadnia się to koniecznością ponoszenia zwiększonych kosztów zatrudniania osób niepełnosprawnych, zwłaszcza wskutek konieczności dostosowania stanowiska pracy do potrzeb i możliwości osób niepełnosprawnych oraz przysługujących tym osobom dodatkowych przywilejów w pracy. Przysługujące osobom niepełnosprawnym, zwłaszcza tym z największymi dysfunkcjami, przywileje (czas pracy skrócony do 7 godzin na dobę, dodatkowa przerwa w pracy, dodatkowy urlop rehabilitacyjny i in.) oraz same schorzenia stanowią dla pracodawców wystarczający powód do rezygnacji z ich zatrudniania. Często wolą płacić nakładaną na nich karę finansową za niezatrudnianie osób niepełnosprawnych niż przyjąć na swoje barki „ciężar” stworzenia odpowiednich stanowisk i warunków pracy dla tych osób.

Jedyną szansą na zwiększenie atrakcyjności osób niepełnosprawnych dla pracodawców jest dofinansowanie ich zatrudnienia. Taki model jest zgodny z przepisami o pomocy publicznej i stosuje się go na dużą skalę nie tylko w Polsce. Efekty stosowania pomocy publicznej w zakresie dotowania zatrudnienia osób niepełnosprawnych są pozytywne. Systematycznie wzrastają zatrudnienie osób niepełnosprawnych i liczba osób niepełnosprawnych zgłaszanych do SOD celem otrzymania dotacji na ich zatrudnienie. Zatrudnianie osób niepełnosprawnych jest coraz bardziej opłacalne, zwłaszcza w świetle pojawiających się oznak kryzysu gospodarczego i konieczności cięcia kosztów w firmach. Otrzymanie dofinansowania zatrudnienia jest dobrym sposobem na zmniejszenie kosztów płacowych, a możliwość sfinansowania ze środków publicznych nowoczesnego stanowiska pracy, w kontekście ograniczonych możliwości kredytowych, nie do pogardzenia. Zatem idea odstępstwa od zakazu

udzielania pomocy publicznej na wspierania zatrudnienia osób niepełnosprawnych jest w pełni zasadna i nie stanowi zagrożenia dla zasady równych warunków konkurencji na jednolitym rynku.

Literatura

- [1] Dudzik S., *Pomoc państwa dla przedsiębiorstw publicznych. Między neutralnością a zaangażowaniem*, Zakamycze, Kraków 2002.
- [2] Evans A., *European Community Law of State Aid*, Oxford University 1997.
- [3] Marquardt P., *Pomoc publiczna dla małych i średnich przedsiębiorców*, LexisNexis, Warszawa 2007.
- [4] *Raport o pomocy publicznej w Polsce udzielonej przedsiębiorcom w 2005 roku*, Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumenta, Warszawa 2006.
- [5] *Raport o pomocy publicznej w Polsce udzielonej przedsiębiorcom w 2007 roku*, Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumenta, Warszawa 2008.
- [6] Skoczny T., *Zakaz antykonkurencyjnej pomocy państwa*, [w:] *Prawo Unii Europejskiej*, red. J. Barcz, Prawo i Praktyka Gospodarcza, Warszawa 2004.

BASIC FORMS OF STATE AID COMING FROM THE STATE FUND OF REHABILITATION OF HANDICAPPED PERSONS

Summary

The European Community allows to grant state aid to employers of handicapped persons. In Poland the main form of such an aid is subsidy coming from the State Fund of Rehabilitation of Handicapped Persons. In the years 2005-2007 it amounted to 3,9 billion zlotys, which constituted almost 83% of the total state aid in Poland on employment in these years.